

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

5-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Ismoilov Ubaydulla Mamat o'g'li</i> OHANGARON VODIYSI AHOLISINING QADIMGI VA O'RTA ASRLAR DAVRI MAFKURAVIY DUNIYO (SUYURLITEPA YODGORLIGIDAN TOPILGAN MODDIY MANBALAR ASOSIDA)	16-26
<i>Elmurotov, Bahodir Abdugapporovich</i> KALTAMINOR MADANIYATINING GENEZISI MASALALARI	27-33
<i>Nafiddinova, Xosiyat Ravshanovna</i> OILAVIY MAROSIMLAR VA ULARNING TARIXIY ADABIYOTLARDA YORITILISHI	34-37
<i>Eshmo'minov, Ozodbek Ziyodulla o'g'li</i> DEMOGRAFIK JARAYONLARNING BORISHI: SURXON VOHASI MISOLIDA (1925-1946 YY.)	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> SULTON JALOLIDDIN MANGUBERDINING YAQIN SHARQ VA KICHIK OSIYO DAVLATLARI BILAN DIPLOMATIK ALOQALARI	42-46
<i>Маматалиева Сурайё Бобомуратовна</i> ШИША ВА ШИШАСОЗЛИК ТАРИХШУНОСЛИГИ	47-52
<i>Далакьян, Жанна Сейрановна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ РЕШЕНИЯ	53-56

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Эргашев, Рахматулла Хидирович, Узақов, Жамшид Норбоевич</i> ЗИЁРАТ ТУРИЗМ ТАРМОҒИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОЙ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ	57-62
<i>Очилов, Фарходжон Шавкатжон ўғли</i> БАҲОЛАНГАН МАЖБУРИЯТЛАР АУДИТИДА ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИНИ ЎРГАНИШ ҲАМДА БАҲОЛАШ	63-71
<i>Raxmatov, Adxam Itolmasovich</i> TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR TAYYORLASH VA BANDLIGINI TA'MINLASHNING XORIJIY MAMLAKATLAR MODELLARI TAHLILI	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> BARQAROR TURIZM MARKETING STRATEGIYASI SIFATIDA	81-85
<i>Мадаминов, Инъомжон Озодович</i> КОРХОНАЛАР ИНВЕСТИЦИОН ВА ИННОВАЦИОН ФАОЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА СОЛИҚЛАРНИНГ ЎРНИ	86-93
<i>Abdusalomov, Jaxongir O'ktam o'g'li</i> TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLAR KREDITLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	94-101
<i>Кулибоев, Азамат Шоназарович</i> ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИДА МОЛИЯВИЙ АКТИВЛАР ҲИСОБИ ВА НАЗОРАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	102-111

Мараимова, Умида Исмаилжановна

КОРХОНА БОШҚАРУВИ АМАЛИЁТИДА МАРКЕТИНГ ДАСТУРЛАРИНИ АМАЛ ҚИЛИШИГА
БАҒИШЛАНГАН КОНЦЕПЦИЯЛАР 112-120

Askarova Sevvara Baxtiyorovna

RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BIZNES VA TADBIRKORLIKNING AHAMIYATI 121-125

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна

ИЛК ЎРТА АСРЛАР ШАРҚ САНЪАТИДА РОМАНТИК ЙЎНАЛИШНИНГ ЭСТЕТИК
АСОСЛАРИ 126-133

Rizaev, Nodir Sobirovich

XX ASR BOSHLARIDA BUHORO JADIDLARINING IJTIMOYI- SIYOSIY QARASHLARI..... 134-138

Шукруллаева Гулчеҳра Насруллаевна

ЖАЗО ГЕНЕЗИСИДАГИ АХЛОҚИЙ МУҲИТ ЖАРАЁНИНИ КОНЦЕПТУАЛ ТАДБИҚ
ЭТИШНИНГ ФАЛСАФИЙ МАСАЛАЛАРИ 139-144

Shokirov Toxirjon Nurmatatovich

MADANIYAT VA SAN'AT FALSAFASINING VAHS MAVZULARI 145-149

Ulug'murodov Elyor Saydulloevich

GNOSEOLOGIYADA TASAVVUFİY TAJRIBANI O'RNİ VA AHAMIYATI 150-154

Ganiev Sherxon Meytanboevich

HOZIRGI DAVR FANI VA FALSAFASIDA MADANIY VA MA'NAVIY-AXLOQIY TANLOVNI
NAMOYON BO'LIŞ SHAKLLARI 155-164

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Daliev Madina Xabibullaevna, Kristian Kapone, Satibaldiyeva Nigora Alimqul qizi

TERMINOLOGIYADA TERMIN VA UNGA TENG BO'LGAN TUSHUNCHALARNING
TADQIQI 165-178

Chorieva Iroda Kurbonboevna

TARKIBIDA TIBBIYOT XODIMLARI NOMLARI BO'LGAN INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING
TURLI HUSUSIYATIGA KO'RA TASNIFI 179-183

Sharipov, Abdulaziz Akmalovich

GID-TARJIMONLAR NUTQINING O'RGANILISH ASPEKTLARI 184-188

Urinova Tursunoy Urin kizi

LIBOS DIZAYNI VA MODASINING SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH DAVRLARI HAMDA
YO'LLARI 189-193

Норматова Шоира Умаровна, Абдурахманова Меҳрибон Дустмуродовна

ТИЛ ТАЪЛИМИДА БАДИИЙ АДАБИЁТ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ 194-199

Eshniyazova Maysara Beknazarovna

«SIROJUL MUSLIMIN» VA «ARBA'IN» ASARLARIDA G'OYAVIY-BADIIY TAHLILI 200-208

Nazarov, Sardor Shamurodovich

INGLIZ VA O'ZBEK TILI SO'Z BIRIKMALARI STRUKTUR-SEMANTIK XUSUSIYATLARNING
QIYOSIY ASPEKTDА O'RGANILISHI 209-213

<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> RANG TURLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH: SEMANTİK VA STILISTİK	214-218
<i>Бердиева, Зулфия Сафаровна</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АНТРОПОНИМОВ В НЕМЕЦКИХ СКАЗКАХ	219-223
<i>Адилова Дилором Кадировна</i> ЎЗБЕК ВА РУС ТИЛЛАРИДАГИ ШЕЪРИЙ МАТНЛАРДА “АЁЛ” ШАХСИЙ ФАЗИЛАТЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ СЎЗЛАРНИНГ СЕМАНТИК МАЙДОНИ ТАСВИРИ	224-230
<i>Хасанова Юлдуз Мухтор қизи</i> ШАРҚ ВА ҒАРБ ҲАЙВОНЛАР ҲАҚИДАГИ ЭРТАКЛАРИДА “АХЛОҚ” МОТИВИНИНГ БАДИИЙ КОНЦЕПТУАЛЛАШУВИ	231-236
<i>Олимова Хуршида Вайдиллаевна</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА ЛАҚАБЛАРНИНГ СТИЛИСТИК ИМКОНИАТЛАРИ	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> IKKINCHI TILNI EGALLASHDA AFFEKTIV OMILLARNING ROLI	244-247
<i>Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> YAXSHILIK KONSEPTINING INGLIZ MILLIY MADANIYATIDAGI AHAMIYATI	248-253
<i>Yakubov Faxriddin</i> SAYLOVOLDI SIYOSIY DISKURSI XUSUSIYATLARI	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> TA'LIM TERMINOLOGIYASIDAGI ANTONIMIM: TAHLIL VA PEDAGOGIK AMALIYOT UCHUN MA'LUMOTLAR	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> OMON MATJON SHE'RIYATIDA ALLITERATSIYA	265-269
<i>Amonova Dilshoda Azamatovna</i> ERTAKLARNING BOLALAR ADABIYOTIDAGI O'RNI	270-276
<i>Tuxtayeva Dildora Zokirovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA INSON AQLIY QOBILIYATINI IFODALOVCHI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING STILISTIK XUSUSIYATLARI	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> O'YBEK IJODIDA BADIY KONSEPTNING VOQELANISHI	282-285
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Абдурахманова Нодирахон</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ БЛОКЧЕЙН И СМАРТ-КОНТРАКТОВ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)	286-290
<i>Турғунов Муроджон Турсунбоевич</i> “АВЕСТО”ДА КИШИЛАР ЎРТАСИДАГИ ЎЗАРО МУНОСАБАТЛАРИГА ВА ОДОБ-АХЛОҚҚА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАРНИНГ ИФОДАЛАНИШИ	291-298

<i>Султонов Мухсинжон Муқимович</i> АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИБ ЎЗГАЛАРНИНГ МУЛКИНИ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИШ ТУШУНЧАСИ	299-309
<i>Ходжиев Юнус Мухитдинович</i> АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАЪМИНЛАШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> МЕХНАТ ҲУҚУҚИНИНГ КОНСТИТУТСИЯВИЙ АСОСЛАРИ ВА КАФОЛАТЛАРИ	316-330
<i>Nurullayev Shoxrux Shuxratillayevich</i> ҚУРИЛИШ СОҲАСИДА АТРОФ-МУҲИТНИ ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗА ҚИЛИШДА РАҚАМЛАСHTIRISH VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR	331-337
<i>Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA PLASTIK CHIQUINDILARDAN FOYDALANISHNI CHEKLASHNING HUQUQIY MASALALARI VA HORIJ TAJRIBASI	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> XALQARO HUQUQ DOKTRINASIDA SHARTNOMA MAJBURIYLIGIGA ROZILIKNI IFODALASH INSTITUTINING SHARTNOMANING HAQIQIY EMASLIGI, AMAL QILISHINI BEKOR QILISH, TUGATISH VA TO'XTATIB TURISHDA AHAMIYATI	342-349
<i>Шарипов Санжар Собирович, Бозоров Азимжон Ахатович</i> ОММАВИЙ ТАДБИРЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ ВАҚТИДА ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШ ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШНИНГ МОҲИЯТИ, АҲАМИЯТИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	350-357
<i>Normurodova Behro'za Xolmo'minovna</i> RAQAMLI OCHIQ MANBALAR VA ULARDAN RAQAMLI KRIMINALISTIKADA FOYDALANISH	358-366
<i>Неъматов Азизбек Ғолибжон ўғли</i> ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВДА ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ВАЗИФАСИНИНГ МОҲИЯТИ ВА АҲАМИЯТЛАРИ	367-373
<i>Дадабоева Дилфуза Нурматовна</i> ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА НОДАВЛАТ НОТИЖОРАТ ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ИШТИРОКИ АҲАМИЯТИ	374-378
<i>O'razbayev Laziz Shuhrat o'g'li</i> MUHIM RAQAMLI INFRATUZILMALARGA NISBATAN AMALGA OSHIRILADIGAN HUJUMLAR VA ULARNING OLDINI OLISH	379-383
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xudoyberganov Doniyor Yangiboy o'g'li</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KOGNITIV KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURIYATI	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Xikmatovich</i> OBYEKTGA YO'NALTIRILGAN DASTURLASH TILLARI ORQALI TALABALARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH	389-393

<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon oqli</i> BO'LAJAK MUHANDISLARNI LOYIHALASH KOMPETENSIYALARINI KOMPYUTER GRAFIKASI YORDAMIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	394-398
<i>Закирова Зулхумор Зоиржоновна</i> МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ ОЛИШ ШАКЛИ СИФАТИДА ТАНҚИДИЙ ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ ОШИРИШДА ЎҚИТУВЧИ САВОЛ ЖАВОБЛАРИНИ ЎРНИ	399-404
<i>Eshnazarov Murod Karimovich</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI GERMENEVTIK YONDASHUV ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	405-410
<i>Mengliqulov Xayrulla Aliqulovich</i> TALABA QIZLARING SUZISH MALAKA VA KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA DIFFERENSIAL YONDASHUV	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjonovna</i> INGLIZ TILI O'QITISH BO'YICHA IQTISODIYOT TALABALARINING KASB-KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> SPORTCHILARNING BOKSDAGI TEXNIK HARAKATLARIGA MOSLASHISH REAKSIYALARI	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> BOLALARGA HARAKATLI O'YINLARNI O'RGATISH SHARTLARI VA USULLARI	427-432
<i>Axmedov Akmal Yusufovich</i> OLIY TA'LIM JARAYONIDA BO'LAJAK PSIXOLOGLARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING MUHIM MEZONLARI	436-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> CHET TILINI O'RGANISH JARAYONIDA AKTDAN FOYDALANISH	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> TALABALARNING MULOQOT KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	445-449
<i>Эркабоев Ойбек Мухаммаджонович</i> ТЕМПЫ ПРИРОСТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ СПЕЦИФИЧЕСКИХ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ 6 ЛЕТ	450-456
<i>Абатов Жалғасбай Орынбаевич</i> ТАСВИРИЙ САНЪАТ ДАРСЛАРИНИ ТАРИХ ФАНИГА БОҒЛАБ ЎҚИТИШ	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTIDA INNOVATSION TA'LIM MUHITINING TA'LIM - TARBIYA JARAYONIGA TA'SIRI	464-468
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTI VA OILA HAMKORLIGI	469-476
<i>Abduvosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i> ХИТОЙ ТА'LIM TIZIMINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA AQLIY QOBILIYATLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI PEDAGOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMI	484-489
<i>Есанова Гулчеҳра</i> ЁШ ФУТБОЛЧИЛАРНИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШ ТАМОЙИЛЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ	490-497

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Volume 4, Issue 5 (may, 2024). -500 p.

CONTENTS

07.00.00 – HISTORICAL SCIENCES

<i>Ismailov Ubaydulla Mamat ugli</i> THE IDEOLOGICAL WORLD OF THE ANCIENT AND MEDIEVAL POPULATIONS OF THE OHANGARON VALLEY (BASED ON MATERIAL SOURCES FOUND AT THE SUYURLITEPA SITE)	16-26
<i>Elmuratov, Bakhodir Abdugapparovich</i> QUESTIONS OF GENESIS OF KELTAMINORA CULTURE.....	27-33
<i>Nafiddinova, Khosiat Ravshanovna</i> FAMILY CEREMONIES AND THEIR COVERAGE IN HISTORICAL LITERATURE	34-37
<i>Eshmominov, Ozodbek Ziyodulla ugli</i> PROGRESS OF DEMOGRAPHIC PROCESSES: THE CASE OF SURKHAN OASIS (1925-1946 YY.)	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> DIPLOMATIC RELATIONS OF SULTAN JALOLIDDIN MANGUBERDI WITH THE STATES OF THE MIDDLE EAST AND ASIA MINOR	42-46
<i>Mamatalieva Surayyo Bobomuratovna</i> HISTORIOGRAPHY OF GLASS AND GLASSMAKING	47-52
<i>Dalakyan, Janna Seyranovna</i> CURRENT PROBLEMS OF SPIRITUAL AND MORAL CULTURE YOUTH POSSIBLE SOLUTIONS	53-56

08.00.00 – ECONOMIC SCIENCES

<i>Ergashev, Rahmatulla Khidirovich, Uzakov, Jamshid Norboyevich</i> WAYS TO INCREASE THE ECONOMIC AND SOCIAL EFFICIENCY OF THE PILGRIMAGE TOURISM NETWORK	57-62
<i>Achilov, Farkhodjon Shavkatjon o'g'li</i> STUDYING AND ASSESMENT OF THE INTERNAL CONTROL SYSTEM IN THE AUDIT OF PROVISIONS	63-71
<i>Rakhmatov, Adkham Itolmasovich</i> ANALYSIS OF FOREIGN COUNTRY MODELS OF TRAINING AND EMPLOYMENT OF QUALIFIED PERSONNEL IN THE FIELD OF TOURISM	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> SUSTAINABLE TOURISM AS A MARKETING STRATEGY	81-85
<i>Madaminov, Inomjon Ozodovich</i> THE ROLE OF TAXES IN ENSURING INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITY OF ENTERPRISES	86-93
<i>Abdusalomov, Jahongir O'ktam o'g'li</i> DIRECTIONS FOR IMPROVING PERSONAL LOANS IN COMMERCIAL BANKS	94-101

<i>Kuliboyev, Azamat Shonazarovich</i> IMPROVING ACCOUNTING AND CONTROL OF FINANCIAL RESOURCES IN STATE MEDICAL ORGANIZATIONS	102-111
<i>Maraimova, Umida Ismailjanovna</i> CONCEPTS DEDICATED TO THE IMPLEMENTATION OF MARKETING PROGRAMS IN ENTERPRISE MANAGEMENT OPERATIONS	112-120
<i>Askarova Sevvara Bakhtiyorovna</i> THE IMPORTANCE OF BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE ERA OF THE DIGITAL ECONOMY	121-125

09.00.00 – PHILOSOPHICAL SCIENCES

<i>Uroкова Aysuluv Jamoliddinovna</i> AESTHETIC FOUNDATIONS OF ROMANTIC DIRECTIONS IN EASTERN ART OF THE EARLY MIDDLE AGES	126-133
<i>Rizayev, Nodir Sobirovich</i> SOCIO-POLITICAL VIEWS OF BUKHARA'S JADIDS AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY	134-138
<i>Shukrullaeva Gulchehra Nasrullaevna</i> PHILOSOPHICAL ISSUES OF CONCEPTUAL IMPLEMENTATION OF THE PROCESS OF THE MORAL ENVIRONMENT IN THE GENESIS OF PUNISHMENT	139-144
<i>Shokirov Takhirjon Nurmamatovich</i> KEY TOPICS OF PHILOSOPHY OF CULTURE AND ART	145-149
<i>Ulugmuradov, Elyor Saidulloevich</i> THE PLACE AND SIGNIFICANCE OF MYSTICAL EXPERIENCE IN GNOSEOLOGY	150-154
<i>Ganiyev Sherxon Meytanbayevich</i> FORMS OF MANIFESTING CULTURAL AND SPIRITUAL-MORAL CHOICE IN THE SCIENCE AND PHILOSOPHY OF THE PRESENT PERIOD	155-164

10.00.00 – PHILOLOGICAL SCIENCES

<i>Dalievа Madina Xabibullaevna, Christian Capone, Satibaldieva Nigora Alimqul qizi</i> THE STUDY OF TERM AND ITS EQUIVALENT CONCEPTS IN TERMINOLOGY	165-178
<i>Chorieva Iroda Kurbonboevna</i> CLASSIFICATION OF ENGLISH AND UZBEK PROVERBS CONTAINING THE NAMES OF MEDICAL PERSONNEL ACCORDING TO DIFFERENT CHARACTERISTICS	179-183
<i>Sharipov, Abdulaziz Akmalovich</i> STUDY ASPECTS OF SPEECH OF GUIDE-INTERPRETERS	184-188
<i>Urinova Tursunoy Urin kizi</i> PERIODS AND WAYS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF DRESS DESIGN AND FASHION	189-193
<i>Normatova Shoira Umarovna, Abduraxmanova Mehribon Dustmuradovna</i> METHODS OF TEACHING ARTISTIC LITERATURE IN LANGUAGE EDUCATION	194-199
<i>Eshniyazova Maysara Beknazarovna</i> IDEOLOGICAL AND ARTISTIC ANALYSIS IN THE WORKS OF «SIROJUL MUSLIMIN” AND «ARBA'IN”	200-208

<i>Nazarov, Sardor Shamurodovich</i> A COMPARATIVE STUDY OF STRUCTURAL-SEMANTIC CHARACTERISTICS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGE WORD COMBINATIONS	209-213
<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> COLOUR TYPES AND ANALYSIS: SEMANTIC AND STYLISTIC	214-218
<i>Berdieva, Zulfiya Safarovna</i> USE OF ANTHROPONYMS IN GERMAN FAIRY TALES	219-223
<i>Adilova Dilorom Kadirovna</i> DESCRIPTION OF THE SEMANTIC FIELD OF WORDS THAT REPRESENT THE PERSONAL QUALITIES OF A "WOMAN" IN POETIC TEXTS IN UZBEK AND RUSSIAN	224-230
<i>Khasanova Yulduz Mukhtor kizi</i> LITERARY CONCEPTUALIZATION OF THE MOTIF "MORALITY" IN THE TALES ABOUT ANIMALS OF THE EAST AND WEST	231-236
<i>Olimova Khurshida Vaydillaevna</i> STYLISTIC POSSIBILITIES OF NICKNAMES IN ENGLISH AND UZBEK	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> THE ROLE OF AFFECTIVE FACTORS IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION	244-247
<i>Normamatov Farrukh Komiljon ugli</i> THE SIGNIFICANCE OF THE CONCEPT OF GOODNESS IN ENGLISH NATIONAL CULTURE	248-253
<i>Fakhriddin Yakubov</i> CHARACTERISTICS OF ELECTORAL POLITICAL DISCOURSE	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> ANTONYM IN EDUCATIONAL TERMINOLOGY: ANALYSIS AND IMPLICATIONS FOR PEDAGOGICAL PRACTICE	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> ALLITERATION IN THE POETRY OF OMON MATJAN	265-269
<i>Amonova Dilshod Azamatovna</i> THE IMPORTANCE OF FAIRY TALES IN CHILDREN'S LITERATURE	270-276
<i>Tukhtaeva Dildora Zokirovna</i> THE STYLISTIC FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS DENOTING HUMAN INTELLECTUAL ABILITIES IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> REALIZATION OF THE ARTISTIC CONCEPT IN OYBEK'S WORKS	282-285
12.00.00 - LAW	
<i>Nodirakhon Abdurakhmanova</i> LEGAL REGULATION OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES AND SMART CONTRACTS (COMPARATIVE ANALYSIS)	286-290
<i>Turgunov Murodjon</i> EXPRESSION OF CRIMES AGAINST HUMAN RELATIONS AND MORALITY IN "AVESTO"	291-298

<i>Sultonov Muxsinjon Muqimovich</i> THE CONCEPT OF THEFT OF OTHER PEOPLE'S PROPERTY USING INFORMATION TECHNOLOGY	299-309
<i>Xodjiyev Yunus Muxitdinovich</i> SOME LEGAL ISSUES IN INFORMATION SECURITY	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> CONSTITUTIONAL BASIS AND GUARANTEES OF LABOR LAW	316-330
<i>Nurullayev Shokhrukh Shukhratillaevich</i> DIGITALIZATION AND MODERN TRENDS IN ENVIRONMENTAL LEGAL PROTECTION IN THE CONSTRUCTION FIELD	331-337
<i>Otamirzaev Oybek</i> LEGAL ISSUES OF LIMITING THE USE OF PLASTIC WASTE IN UZBEKISTAN AND FOREIGN EXPERIENCE	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> THE SIGNIFICANCE OF EXPRESSING CONSENT TO BE BOUND BY A TREATY IN THE DOCTRINE OF INTERNATIONAL LAW IN THE CONSIDERATION OF THE INVALIDITY OF A TREATY, TERMINATION AND SUSPENSION OF ITS OPERATION	342-349
<i>Sharipov Sanjar Sobirovich, Bozorov Azimjon Akhatovich</i> PUBLIC EVENTS FOR THE ORGANIZATION AND HOLDING OF EVENTS TIMELY ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE COMPANY IMPLEMENTATION OF PUBLIC AWARENESS ACTIVITIES ESSENCE, SIGNIFICANCE AND CHARACTERISTIC FEATURES	350-357
<i>Normurodova Behruza Kholmuminovna</i> DIGITAL OPEN SOURCES AND THEIR USE IN DIGITAL FORENSICS	358-366
<i>Nematov Azizbek Golibjon o'g'li</i> THE NATURE AND IMPORTANCE OF THE TASK OF CRIME PREVENTION IN THE PRELIMINARY INVESTIGATION	367-373
<i>Dadaboeva Dilfuza Nurmatovna</i> THE SIGNIFICANCE OF THE PARTICIPATION OF NON-GOVERNMENT NON-PROFIT ORGANIZATIONS IN BUSINESS ACTIVITY	374-378
<i>Urazbayev Laziz Shuhrat ogli</i> ATTACKS ON CRITICAL DIGITAL INFRASTRUCTURES AND THEIR PREVENTION	379-383
13.00.00 – PEDAGOGICAL SCIENCES	
<i>Khudoyberganov Doniyor</i> THE NEED TO DEVELOP THE COGNITIVE COMPETENCE OF YOUNGER STUDENTS	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Khikmatovich</i> FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS THROUGH OBJECT-ORIENTED PROGRAMMING LANGUAGES	389-393
<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon ogli</i> THE IMPORTANCE OF DEVELOPING DESIGN COMPETENCES OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS	394-398

<i>Zakirova Zulkhumor Zairjonovna</i> THE ROLE OF TEACHER QUESTIONING IN DEVELOPING CRITICAL THINKING SKILLS AS A WAY TO INDEPENDENT LEARNING	399-404
<i>Eshnazarov Murad Karimovich</i> IMPROVING PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE TEACHERS BASED ON THE HERMENEUTIC APPROACH	405-410
<i>Menglikulov Khairulla Alikulovich</i> DIFFERENTIAL APPROACH TO FORMING SWIMMING ABILITIES AND SKILLS IN FEMALE STUDENTS	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjanovna</i> DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF ECONOMICS STUDENTS IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yuldashevich</i> ADAPTIVE REACTIONS OF ATHLETES TO TECHNICAL ACTIONS IN BOXING	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> CONDITIONS AND METHODS OF TEACHING ACTIVITY GAMES TO CHILDREN	427-432
<i>Akhmedov Akmal</i> IMPORTANT CRITERIA FOR PREPARING FUTURE PSYCHOLOGISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE PROCESS OF HIGHER EDUCATION	433-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> USE OF IT IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> FORMING COMMUNICATION COMPETENCES OF STUDENTS	445-449
<i>Erkaboev Oybek Mukhammadzhonovich</i> THE GROWTH RATE OF INDICATORS OF SPECIFIC COORDINATION ABILITIES OF CHILDREN AGED 6 YEARS	450-456
<i>Abatov Jalgasbay Orinbaevich</i> TEACHING FINE ART LESSONS IN CONNECTION WITH HISTORY	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> INFLUENCE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT ON THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION	464-468
<i>Makhmudova Zulfiya Khomitovna</i> ORGANIZATION OF PRESCHOOL EDUCATION AND FAMILY COOPERATION	469-476
<i>Abduvasieva Mahmuda Khamidullo qizi</i> UNIQUE ASPECTS OF THE CHINESE EDUCATION SYSTEM	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> PEDAGOGICAL PROBLEMS IN THE FORMATION OF MENTAL ABILITIES IN PRIMARY CLASS STUDENTS AND THEIR SOLUTION	484-489
<i>Esanova Gulchehra</i> PRINCIPLES AND METHODS OF PHYSICAL TRAINING OF YOUNG FOOTBALL PLAYERS	490-497

Received: 22 April 2024

Accepted: 1 May 2024

Published: 10 May 2024

Article / Original Paper

ADAPTIVE REACTIONS OF ATHLETES TO TECHNICAL ACTIONS IN BOXING

Turdimurodov Dilmurod Yuldashevich

Senior Lecturer at the Department of Sports Management, Termez State University

Abstract. The article reveals the features of athletes' adaptation to certain technical movements in boxing. It is known that boxing is one of the most popular sports among students. Based on the widespread use of experimental training and measuring systems and technical means of training, exercises and control, it proceeds from the fact that managing the processes of adaptation of the boxers' body to certain motor actions is relevant both theoretically and practically. The conditions that determine interest in boxing were considered as a model that allows us to study the processes of adaptation of the body to extreme influences of the external and internal environment. Methodological recommendations have been developed aimed at improving the processes of adaptation of student-athletes of higher educational institutions to certain actions in boxing.

Key words: boxing, athletes, adaptation, physical training, physical improvement, physical activity.

SPORTCHILARNING BOKSDAGI TEXNIK HARAKATLARIGA MOSLASHISH REAKSIYALARI

Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich

Sport boshqaruvi kafedrasida katta o'qituvchisi, Termiz davlat universiteti

Annotatsiya. Maqolada sportchilarning boksdagi muayyan harakatlar faoliyatiga moslashish xususiyatlari ochib berilgan. Boks talaba yoshlar o'rtasida eng ommabop sport turlaridan biri ekanligi ma'lumdir. Tajribaviy o'quv-o'lchov tizimlari va mashg'ulotlar, mashq qilish va nazorat qilishning texnik vositalarini keng qo'llash asosida bokschilar organizmining muayyan harakatlar faoliyatiga moslashish jarayonlarini boshqarish nazariy jihatdan ham, amaliy jihatdan ham dolzarb ekanligi asoslanadi. Boksga bo'lgan qiziqishni belgilaydigan holatlar organizmning tashqi va ichki muhitning haddan tashqari ta'siriga moslashish jarayonlarini o'rganish imkonini beruvchi model sifatida ko'rib chiqildi. Oliy ta'lim muassasalari talaba-sportchilarining boksdagi muayyan harakatlar faoliyatiga moslashish jarayonlarini takomillashtirishga qaratilgan uslubiy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: boks, sportchilar, moslashish, jismoniy tarbiya, jismoniy takomillashtirish, harakatlar faoliyati.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I5Y2024N62>

Kirish. Bugungi kunda boks jang san'atlari orasida shug'ullanishdagi cheklovlar yo'qligi (bo'yi, reaksiyasi, qomatning tuzilishi) tufayli tobora ommalashib bormoqda. Bir qator mualliflarning fikricha, boks kompensatsion sport turi bo'lib, unda ba'zi sifatning yetishmasligi boshqalar tomonidan qoplanishi mumkin [1; B.43., 4; B.95., 5; B.169.]. Boksdagi yuqori natijalarga erishish uchun asosiy talablarga orasida yaxshi jismoniy, funksional, texnik tayyorgarlik kabilar kiradi, lekin aqliy va ijodiy harakat qilish qobiliyati yuqoriroq ahamiyatga egadir, chunki jang paytida bir zumda hujumdan himoya va qarshi hujumga o'tish juda muhimdir jarayondir. Boks — bu yakkakurashning zarbali turi bo'lib, tezlik chidamliligi va psixologik matonatga alohida talablar qo'yadigan ajoyib sport turidir [2; B.55., 4; B.95.]. U

organizmning barcha funksional tizimlarini (tayanch-harakat tizimi, yurak-qon tomir tizimi, sensomotor va aqliy) yuklaydi [3; B.68., 6; B. 77.]. Ushbu jarayonda sportchining asab tizimi jangning doimiy o'zgarishi, jangovar taktika va atsiklik harakatlar texnikasini moslashtirish zarurati tufayli katta stressga duchor bo'ladi [2; B.55. 4; B.95.].

Oldindan o'zlashtirilgan texnik harakatlar raqibning harakatlarini hisobga olgan holda avtomatik kompozitsiyalarga shakllantiriladi, bu esa markaziy asab tizimidagi koordinatsion munosabatlarni tez o'zgartirishni talab qiladi. Boks bo'yicha tizimli mashg'ulotlar eng muhim organlarning tuzilishida o'zgarishlarga olib keladi, ularning funksional imkoniyatlarini va butun organizmning ishlashini oshiradi.

Ko'p yillar davomida, organizmning zaxira imkoniyatlarini maksimal darajada safarbar qilishni talab qiladigan, sportchi-talabalarning atrof-muhit ta'sirining ekstremal sharoitlariga moslashish jarayonlarini boshqarish muammosi mutaxassislarning doimiy qiziqishini uyg'otib kelgan. Inson sayyoramizning u yoki bu qismida, jumladan, mamlakatimizda sodir bo'layotgan favqulodda vaziyatlarga duch kelganida paydo bo'ladigan katta jamoatchilik rezonansi insonni bunday sharoitda optimal harakatlarga maqsadli tayyorlash zarurligini tushunishga olib keldi. Shu maqsadda aholini ekstremal hayot sharoitlariga samarali tayyorlashning yangi vositalari va usullarini faol izlash olib borilmoqda [3; B.67.].

Inson va atrof-muhit, insonlar o'rtasidagi turli munosabatlar tizimida bokschilarning harakatlar faoliyati musobaqa ishtirokchilari o'rtasidagi antagonistik munosabatlarning murakkab modeli sifatida qaralishi mumkin, ular musobaqa qoidalari va hakamlar harakatlari bilan qat'iy tartibga solinadi. Ushbu munosabatlarning tabiati talaba-sportchi organizmining funksional imkoniyatlarini to'liq safarbar qilishni talab qiladigan ekstremal xavfli sharoitlarda organizmning moslashish reaksiyalarini o'rganish imkonini beradi. Muallifning fikricha, jang san'atining vaziyatli, kontaktli va ta'sirli turlarida, masalan, boksdagi sportchi tanasining moslashuvchan reaksiyalarini o'rganishga qaratilgan tadqiqotlar alohida qiziqish uyg'otadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Fiziologiya va pedagogika sohasidagi ko'plab tadqiqotlar natijalari sportning yurak-qon tomir, nafas olish, immun va asab tizimlariga ijobiy ta'sirini ko'rsatadi, ular birgalikda umumiy salomatlikni yaxshilashga yordam beradi (Yu. Mazurenko, S. Savchuk, N. Falkova). Ilmiy-uslubiy adabiyotlarda eksperimental ma'lumotlar mavjud bo'lib, ular sportchi-talabalarning ko'pchiligida jismoniy mashqlar bilan shug'ullanish uchun hech qanday motivatsiya yo'qligini obyektiv ravishda ko'rsatadi [1; B.43.]. Tadqiqot mashg'ulotlarga bo'lgan motivatsiyani oshirish, ularning davomatining tizimlilikiga ta'sir qilish va jismoniy tayyorgarlikni yaxshilashga hissa qo'shish usuli sifatida sportga qiziqish asosida guruhlariga taqsimlash masalalariga bag'ishlangan. Shu bilan birga sportchilarning boksdagi muayyan harakatlar faoliyatiga moslashishi masalasi alohida e'tiborga loyiqdir. Ushbu muammoni hal qilish yo'llaridan biri sportchilarni tanlagan sport turi bilan shug'ullanishga bo'lgan motivatsiyasini hisobga olgan holda jismoniy tarbiya va sog'lomlashtirishning optimal yondashuvlarini izlashdir.

Muhokama. Boks eng qiyin koordinatsion sport turlaridan biridir. Bu sportchidan turli xil harakat ko'nikmalari, malakalari va jismoniy sifatlarini aniqlashni talab qiladi. Harakat ko'nikmalari — bu harakatlar faoliyatini o'zlashtirish jarayoni natijasida yuzaga keladigan funksional shakllanishlardir. Ma'lumki, inson har qanday harakat faoliyatini ilgari o'zlashtirgan harakat aloqalariga tayangan holda amalga oshiradi. Shunday ekan, uning shartli refleksli

aloqalari qanchalik ko'p bo'lsa va u ega bo'lgan ko'nikmalar qanchalik ko'p bo'lsa, uning maxsus harakat faolligi shunchalik xilma-xil bo'ladi.

Bizning fikrimizcha, organizmning tashqi va ichki muhitning ekstremal ta'sirlariga moslashish jarayonlarini o'rganish imkonini beruvchi model sifatida boksga qiziqish quyidagi holatlarga bog'liq:

1. Boks yangi amaliyotida jangning yakuniy natijasini belgilovchi asosiy omillardan biri bo'lgan nokaut zarbasi tahdidining mavjudligi.

2. Tabiiy omillardan farq qiladigan tashqi va ichki omillar ta'sirida (vazn yo'qotish, bosh yoki tanaga o'tkazib yuborilgan kuchli zarbadan keyin qarshilik, raqiblarning psixologik bosimi, muxlislarning reaksiyasi, jang qoidalari va boshqalar), jismoniy faoliyat moslashtirilmagan holatda davom etishi mumkin.

3. Jang paytida bokschi doimiy ravishda juda kichik, limitlangan vaqt sharoitida harakat qiladi va qoidaga ko'ra, bitta harakat mojaroli vaziyatni yakuniy bartaraf etishga olib kelmaydi, faqat uni o'zgartiradi va yangisini keltirib chiqaradi.

4. Bokschi organizmi o'ziga xos (shu sport turiga xos) va o'ziga xos bo'lmagan (kundalik, odatiy) ta'sir omillari o'rtasidagi murakkab, xilma-xil munosabatlar oqimida bo'ladi, bunda maksimal sport natijalariga erishish uchun birinchisi ustunlik qilishi kerak.

5. Teng raqiblar o'rtasidagi janglardagi g'alaba yoki mag'lubiyat jismoniy va ruhiy charchoqni, sportchining musobaqalardagi muvaffaqiyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan jiddiy jarohatlarni bartaraf etishga qaratilgan irodaviy harakatlarning aniq namoyon bo'lishi bilan birga keladi.

Yuqoridagi omillarni o'rganish zarurati ko'plab tadqiqotlar bilan ham tasdiqlangan, ularda insonning zaxiraviy imkoniyatlaridan oshib ketadigan mashg'ulotlar yuklamalari organizmning umumiy funksional holatida noqulay o'zgarishlarga olib kelishi mumkin [1; B.43.]. Shu sababdan o'quv-mashg'ulotlari va ayniqsa musobaqa faoliyati natijasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan salbiy hodisalarni samarali diagnostika qilish muammosi mavjuddir. Ko'pgina tadqiqotchilarning fikriga ko'ra, uning yechimi sportchilarning (xususan, bokschilarning) aniq harakatlar faoliyatini qayta aloqa vositalari orqali boshqarishda operativ va joriy nazoratni ta'minlaydigan obyektiv usullarni izlashda yotadi.

Sportchilar organizmining muayyan harakatlar faoliyatiga moslashish jarayonlarini boshqarish nazariyasi va amaliyoti ilgari o'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar natijasida olingan allaqachon to'plangan bilimlar hajmi bilan cheklanib qolishi mumkin emas [2; B.55.]. Shu sababli mashg'ulotlar va musobaqa yuklamalarning o'ziga xos ta'siri, shuningdek, maxsus o'lchash vositalari va uskunalaridan maqsadli foydalanish tufayli moslashuvchan o'zgarishlarning qonuniyatlarini faolroq bilish talab etiladi. Boks bo'yicha ilmiy tadqiqotlarda ushbu muammoni hal qilishdagi urinishlar bizga uzoq muddatli mashg'ulotlar jarayonida o'lchash vositalari va uskunalaridan foydalanish bo'yicha juda katta amaliy tajriba to'plash imkonini berdi [5; B.168.].

Boks bo'yicha uzoq muddatli o'quv-mashg'ulotlar jarayoni ekstremal hayot sharoitida insonning o'ziga xos harakatlar faolligini modellashtiradi va shaxsning ekstremal vaziyatda omon qolishi uchun kurash jarayonida faoliyatining turli jihatlari namoyon bo'lishining murakkabligini aniqlashga imkon beradi. Bu sport turi sifatida boksning quyidagi o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq:

- jang shartlari musobaqada ishtirok etuvchi tomonlar o'rtasida "agressiya" va "antagonizm" mavjudligini taxmin qiladi;

- jiddiy jarohatlar ehtimolini doimiy kutish jangning haqiqiy sharoitlari va sportchilarning texnik, taktik va jismoniy tayyorgarligi darajasi bilan belgilanadi.

- muhim ijtimoiy va moddiy munosabat sportchining musobaqalardagi harakatlarini faollashtirishni ta'minlaydi va muayyan ijtimoiy va iqtisodiy maqomga erishishga qaratiladi.

Eng aniq ma'lumotli ko'rsatkichlar boks jangining ekstremal sharoitlarida sportchilar organizmining faoliyatga moslashish jarayonlarini kuzatishning obyektiv mezon bo'lgan vizual analizatorning funksional holati darajasi, aniq belgilangan individual xususiyat to'g'risidagi ma'lumotlardir. Boksda himoya harakatlarining samaradorligi ushbu analizatorning raqib hujumlarining turli belgilarini farqlash qobiliyatiga bog'liq. Shu bilan birga, boksda vizual idrok etish uchun sifat asosini ta'minlovchi hissiy va perseptiv ko'rish maydonini shakllantirish xususiyatlari ham juda ahamiyatlidir [1; B.43.].

Natijalar. Shunday qilib, sportchilarning boksda muayyan harakatlari faoliyatga moslashishini yaxshilash uchun biz quyidagi uslubiy tavsiyalarni ishlab chiqdik:

1. Mutaxassislik bo'yicha nazariy va amaliy mashg'ulotlarda talabalar sport mashg'ulotlarining nazariy asoslari fani bo'yicha zarur bilim va ko'nikmalarga ega bo'lib, kelajakda bokschilarning individual sportga tayyorgarligini oshirishda foydalanilishi lozim.

2. Boks bo'yicha butun ta'limiy va tarbiyaviy jarayon davomida murabbiy va o'qituvchilarning sa'y-harakatlari birinchi navbatda talabalarning g'oyaviy tarbiyasiga asoslangan shaxsni shakllantirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Shu bilan birga, bokschi talabachilarni tayyorlashni boshqarish samaradorligi ularning faoliyatini to'g'ri rag'batlantirishga, ya'ni ularda shakllangan fikr va intilishlarga, ularni mashg'ulotlarga rag'batlantirish va mahoratini oshirishga bog'liqligini hisobga olish kerak.

3. Sportda faqat ba'zi talabalar yuqori natijalarga erisha olishini hisobga olib, mashg'ulotlarda o'qituvchilarning sa'y-harakatlari nisbatan istiqbolli sportchilarga ko'proq qaratiladi. Shu sababdan ushbu bokschilarni tayyorlashni boshqarishda sport mashg'ulotlarining nazariy asoslari fanining zamonaviy qoidalari hisobga olinadi va atamalar quyidagi tarkibiy qismlarda qo'llaniladi:

a) bokschilar tayyorgarligini boshqarishda ilmiy axborot tizimini qo'llash;

b) bokschilarning texnikasi, taktikasi va har tomonlama tayyorgarligini eng samarali takomillashtirish imkonini beruvchi o'quv-mashg'ulot jarayonini individual rejalashtirish;

v) bokschining maxsus sifatlarini birlamchi rivojlantirishni, sport mahoratini rivojlantirishning turli bosqichlarida uning texnik tayyorgarligini nazarda tutadigan ko'p bosqichli usuldan foydalanish;

d) ishchanlik qobiliyatini yaxshilash uchun turli gigiyenik omillardan keng foydalanish, kun tartibi va mashg'ulotlarni bokschilarning yashash sharoitlari va faoliyatini hisobga olgan holda rejalashtirish;

e) turnirlarga maxsus tayyorgarlik.

Sport mashg'ulotlarining sanab o'tilgan qoidalarga va rejalashtirishning qabul qilingan shakllariga muvofiq o'quv mashg'ulotlari jarayonida strategik, taktik va tezkor turlaridan foydalanish kerak.

5. Strategik ma'lumotlar bokschilar uchun yillik tayyorgarlik rejasini ishlab chiqish uchun asos bo'lishi kerak. U quyidagi ma'lumotlarni tahlil qilish natijalarini o'z ichiga oladi:

- organizmning psixofiziologik fazilatlari va asosiy funksional tizimlarini har tomonlama o'rganish;

- texnik va taktik mahorat darajasi;

- sport natijalari dinamikasini va pedagogik va biotibbiyot tadqiqotlari ko'rsatkichlarini har tomonlama baholash.

Strategik ma'lumotlarga asoslanib, quyidagilar aniqlanadi:

- mavsumning asosiy musobaqalari va rejalashtirilgan natija;

- tayyorgarlikning asosiy yo'nalishlari va bosqichlari;

- tayyorgarlik shartlari va gigiyena ta'minoti;

- kompleks ilmiy tadqiqotlarning umumiy sxemasi va muddatlari.

6. Tayyorgarlikning turli bosqichlari boshlanishidan oldin taktik ma'lumotlar to'planishi va jamlanishi kerak. U quyidagi ma'lumotlarni birgalikda tahlil qilish natijalarini o'z ichiga oladi:

- kelgusi musobaqalarni o'tkazishdagi qo'yiladigan shartlar;

- raqiblar bilan olib boriladigan jangning xususiyatlari;

- kelajakdagi mashg'ulotlar uchun sharoitlar.

Taktik ma'lumotlarga asoslanib, quyidagilar belgilanadi:

- joriy bosqichda tayyorgarlikni rejalashtirish;

- mashg'ulotlarning kun tartibi va gigiyenik ta'minlanishi;

- kompleksli tekshiruv muddati va dasturi.

7. Tezkor ma'lumotlar quyidagi ma'lumotlarni har tomonlama tahlil qilish natijasida olinishi kerak:

- bokschilarning sog'ligi va o'zini o'zi nazorat qilish ko'rsatkichlari;

- keng qamrovli pedagogik va tibbiy-biologik tadqiqotlar.

Odatda tezkor ma'lumotlar haftalik mashg'ulotlar sikli boshlanishidan oldin tahlil qilinadi.

Qabul qilingan ma'lumotlarni tahlil qilishning asosiy usuli individual-qiyoslashdir. Bunday tahlil qilishning eng yaxshi usuli — bu har bir istiqbolli bokschi talaba bo'yicha maxsus ma'lumotnomalarda jamlangan va funksional profil dinamikasini aks ettiruvchi eng muhim ko'rsatkichlarning grafik taqdimotidir. Ma'lumotlarni taqqoslash o'quv- mashg'ulot jarayonining istalgan vaqtida bokschilarning funksional holatini o'zgartirish yo'nalishini kuzatish va shunga mos ravishda tavsiya etilgan yuklamalar va sportchilar kun tartibini optimallashtirish imkonini beradi.

Xulosa. Shunday qilib, yuqoridagilardan kelib chiqqan holda eksperimental o'lchash tizimlari, mashg'ulotlarni nazorat qilishning texnik vositalarini keng qo'llash asosida bokschilar organizmining muayyan harakatlar faoliyatiga moslashish jarayonlarini boshqarish har ikkala nuqtai nazardan ham dolzarb muammo bo'lib keladi degan xulosaga kelishimizga imkon beradi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Вихрь В. Совершенствование физической подготовки студентов средствами бокса // Педагогические технологии обучения физической культуры. - 2011.

2. Назимок В. В. Мотивация студентов к занятиям боксом в процессе физического воспитания // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта 2015. №8. С. 54-56.
3. Сутула В. А., Шутеев В. В., Булгаков А. И., Луценко Л. С. Перспективы спортизации системы физического воспитания студенческой молодежи // Слобожанский научно-спортивный вестник. 2014. № 4(42). С. 65-68.
4. Turdimurodov Dilmurod Yuldashevich. (2024). Psychological preparation of young boxers. *Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development*, 25, 93-97.
5. Turdimurodov, D. Y. (2023). Pedagogical methods of sports selection in boxing. *Modern Scientific Research International Scientific Journal*, 1(9), 192-168.
6. Yuldashevich, T. D. (2023). Psychological preparation of student boxers. *Procedia of Theoretical and Applied Sciences*, 13.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).